

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 11/2023. (VI. 20.) AB HATÁROZATA

a Kúria Gfv.VII.30.786/2016/4. számú végzése, a Győri Ítéltábla Vgkf.IV.25.638/2016/2. számú végzése, valamint a Szombathelyi Törvényszék Cégbírósága Vgf.18-14-000012/5. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria Gfv.VII.30.786/2016/4. számú végzése, a Győri Ítéltábla Vgkf.IV.25.638/2016/2. számú végzése, valamint a Szombathelyi Törvényszék Cégbírósága Vgf.18-14-000012/5. számú végzése – az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésébe ütközése miatt – alaptörvény-ellenes, ezért azokat megsemmisíti.

2. Az Alkotmánybíróság a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény 95. § (1) bekezdés második fordulata és 108. § (1) bekezdése, valamint a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény 53. § (2) bekezdés *b)* pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A jogi képviselő nélkül eljáró indítványozó
- a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.) 95. § (1) bekezdés második fordulata és 108. § (1) bekezdése,
 - a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 53. § (2) bekezdés *b)* pontja,
 - a Szombathelyi Törvényszék Cégbírósága Vgf.18-14-000012/5. számú végzése,
 - a Győri Ítéltábla Vgkf.IV.25.638/2016/2. számú végzése, valamint
 - a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Gfv.VII.30.786/2016/4. számú végzése
- alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kéri az Alkotmánybíróságtól, melyeket ellentetesnek tart az Alaptörvény XIII. cikk (1) és (2) bekezdésével, XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésével, valamint 28. cikkével.
- [2] 2. Az indítványozó egy felszámolás alá került takarékszövetkezet tagja (részjegyese); a panasszal támadott bírósági döntések alapjául szolgáló tényállás a következő.
- [3] 2.1. A Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban: MNB) mint felügyeleti szerv a takarékszövetkezet tevékenységi engedélyét 2014. január 23-án kelt határozatával visszavonta, egyben annak végelszámolását elrendelve. Végelszámolóként a mai Pénzügyi Stabilitási és Felszámoló Nonprofit Kft. jogelődjét, akkori nevén a Hitelintézeti Felszámoló Nonprofit Kft.-t (a továbbiakban: végelszámoló, illetve PSFN) jelölte ki, amely cég az MNB 100%-os tulajdonában és közvetlen irányítása alatt áll. A végelszámolás elrendelése ellen a pénzügyi intézet vezető tisztviselője és felügyelőbizottsági tagja, egyben részjegytulajdonosai keresetet terjesztettek elő, ezt azonban a bíróságok – beleértve a Kúriát is – a keresetösségi jog hiánya miatt elutasították, arra tekintettel, hogy az MNB-nek a végelszámolást elrendelő és a végelszámolót kijelölő, azonnal végrehajtható határozatával a pénzügyi intézet törvényes képviselője a végelszámoló lett.

- [4] A PFSN 2014. szeptember 3-án felhívta a szövetkezeti tagokat (a részjegytulajdonosokat) tőkebefizetésre, mivel megállapítása szerint a szövetkezet vagyona a fennálló tartozások fedezésére nem volt elegendő. A végelszámoló álláspontja szerint a szövetkezeti tagok ennek a tőkepótlási felhívásnak nem tettek eleget, ezért az általa korrigált végelszámolási nyitómérleg alapján 2015. február 4-én a Hpt. 53. § (2) bekezdés *b)* pontja szerinti tájékoztatást adott az ügyben hatóságként eljáró MNB részére, amely alapján az MNB határozatot hozott a felszámolás kezdeményezéséről. Ennek alapján a Fővárosi Törvényszék 2015. február 13-án megindította a takarékszövetkezet felszámolását; felszámolóként magát a PSFN-t rendelte ki, mely döntéssel szemben az indítványozó szintén fellebbezett. E kérelmek mindegyikét formális alapon, arra hivatkozva utasították el a bíróságok, hogy a felszámolás elrendelésével szembeni bírósági eljárás megindításához nincs keresetösségjük, a szövetkezet törvényes képviselője ugyanis a felszámoló.
- [5] Eközben, a jelen panaszügy alapjául szolgáló bírósági eljárást megindítva, két takarékszövetkezeti tag, köztük az indítványozó, 2014. szeptember 19-én terjesztett elő végelszámolási kifogást a Ctv. 109. § (1) bekezdése alapján a végelszámoló azon intézkedésével szemben, amelyben a végelszámoló nonprofit kft. valamennyi tagot együttesen 590 443 000 Ft befizetésére hívta fel, azzal, hogy amennyiben ezt az összeget nem fizetik be, úgy a céggel szemben felszámolási eljárást fog kezdeményezni. A kifogást előterjesztők azt állították, hogy nincs törvényes korrigált végelszámolási nyitómérleg, ezért nem is nyílt meg a tagság tőkepótlási kötelezettsége és az erre vonatkozó határidő, tehát a végelszámoló felszólítása jogszabálysértő.
- [6] 2.2. A végelszámolási kifogás alapján eljáró elsőfokú bíróság, a Szombathelyi Törvényszék Cégbírósága Vgf.18-14-000012/5. számú, 2015. február 20-án, vagyis a felszámolást megindító fővárosi törvényszéki döntést közvetlenül, egy héttel követően, ám a kifogás benyújtása után csak mintegy 5 hónappal később meghozott végzésével az eljárást megszüntette. A végzés indokolása szerint a felszámolás elrendelésével a végelszámoló megbízatása megszűnt, így a végelszámolási kifogás oka fogyottá és teljesítése lehetetlenné vált. A kifogást előterjesztők fellebbeztek a döntés ellen azon az alapon, hogy jogi álláspontjuk szerint a felszámolást elrendelő végzés jogerőre emelkedése előtt a felszámolási eljárás megindulásáról és ezáltal a végelszámolási eljárás megszűnéséről nem lehet szó; végelszámolási kifogásukat tehát érdemben kell vizsgálni.
- [7] 2.3. A fellebbezést elbíráló másodfokú bíróság, a Győri Ítéltábla az eljárást felfüggesztette a felszámolást elrendelő fővárosi törvényszéki végzéssel szemben benyújtott fellebbezés elbírálásáig. Mivel később a felszámolást elrendelő fővárosi törvényszéki végzéssel szembeni fellebbezést a másodfokú bíróság abban az ügyben hivatalból elutasította, és ezáltal a Fővárosi Törvényszék elsőfokú végzését helybenhagyta, így a felszámolás elrendelésével szembeni eljárás jogerősen lezárult; erre tekintettel jelen ügyben a Győri Ítéltábla Vgkf. IV.25.638/2016/2. számú végzésével a felfüggesztést megszüntette, és a Szombathelyi Törvényszék Cégbírósága elsőfokú végzését jogerősen helybenhagyta. A végzés indokolásában az ítéltábla kifejtette, hogy mivel a Ctv. 95. § (1) bekezdése alapján a felszámolás elrendelésével a folyamatban lévő végelszámolás megszűnik, és a felszámolás elrendelésével szemben benyújtott jogorvoslati eljárás lezáródásával a felszámolási eljárás jogerősen megindult, a végelszámolási eljárás pedig megszűnt, ezért a végelszámolás nem folytatható, így a cégbíróság a végelszámoló intézkedésére vonatkozó végelszámolási kifogás elbírálására sem jogosult. Mindezek miatt a cégbíróság elsőfokú, eljárást megszüntető határozata nem volt jogszabálysértő.
- [8] A kifogást előterjesztők az ítéltáblai végzéssel szemben felülvizsgálati kérelemmel fordultak a Kúriához, melyben kérték a jogerős másodfokú végzés hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását. Véleményük szerint a végelszámolásnak a kifogás előterjesztésének időpontjában kell folyamatban lennie. A Ctv. 109. § (1) bekezdése nem mondja ki, hogy az időben benyújtott kifogás ne lenne elbírálható pusztán amiatt, hogy a végelszámolási eljárás időközben megszűnt, például azért, mert a felszámolást elrendelték, ahogyan a Ctv. 95. § (1) bekezdése sem szól a végelszámolási kifogás alapján indult eljárás megszűnéséről; emiatt a bíróság köteles a jogvita elbírálására. Az adott végelszámolási kifogás elbírálásához ráadásul különös érdek fűződik, mivel a végelszámolás megindításának jogszerűsége a takarékszövetkezet felszámolása elrendelésének előkérdését képezi: ha a végelszámolás elrendelése jogtalan, akkor a végelszámoló a felszámolás elrendelésére vagy ennek elkerülése érdekében tagi befizetés előírására sem jogosult.
- [9] 2.4. A Kúria szerint a felülvizsgálati eljárásban abban a jogkérdésben kellett állást foglalnia, hogy a végelszámolási eljárás megszűnésével és a céggel szembeni felszámolás megindításával egyúttal megszűnik-e a végelszámolási kifogás alapján indult eljárás folytatásának lehetősége is, és ezért az eljárást meg kell-e szüntetni, vagy

az önállóan is folyhat tovább. A Kúria szerint a Ctv. 109. §-a ugyan nem mondja ki, hogy a végelszámolási kifogás alapján indult eljárás a végelszámolás megszűnésével egyidejűleg megszűnik, illetve azt meg kell szüntetni; figyelembe véve azonban a jogi rendelkezés kontextusát, nevezetesen a Ctv. 95. § (1) bekezdését (mely szerint „a végelszámolás nem határozható el a cég fizetéseképtelenségét megállapító végzés kézhezvételét követően, a felszámolás elrendelésével pedig a folyamatban lévő végelszámolás megszűnik”), mégsem lehet más következtetésre jutni. Bár a Ctv. 109. § (4) bekezdése szerint „ha a cégbíróság a végelszámolási kifogást megalapozottnak találja, a végelszámoló intézkedését megsemmisíti és az eredeti állapot helyreállítására kötelezi, vagy – ha ez lehetséges – az eredeti állapotot határozatával helyreállítja”, végelszámoló hiányában azonban objektíve lehetetlen ilyen döntés meghozatala. A Kúria szerint ezért helytállóan állapította meg a jogerős végzés, hogy a felszámolás megindulásával nincs helye a kérelmezők végelszámolási kifogása érdemi elbírálásának. A folyamatban lévő végelszámolási eljárás befejezése megszünteti a kifogás alapján indult végelszámolási eljárás folytatásának lehetőségét is, mivel nincs már olyan személy, nevezetesen végelszámoló, akivel szemben a kifogásban foglaltakat érvényesíteni lehetne; a végelszámolás befejezésével (a felszámolás megindulásával) tehát megszűnik a kifogással támadott személy tisztsége, egyúttal az az eljárás is, amelyben a kifogásolt magatartást orvosolni lehetne. Ezen jogi szempontok alapján a Kúria a jogerős végzést hatályában fenntartotta.

[10] 3. Az indítványozó

- a Ctv. 95. § (1) bekezdés második fordulata és 108. § (1) bekezdése,
- a Hpt. 53. § (2) bekezdés *b)* pontja,
- a Szombathelyi Törvényszék Cégbírósága Vgf.18-14-000012/5. számú végzése,
- a Győri Ítéletábla Vgkf.IV.25.638/2016/2. számú végzése,
- a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Gfv.VII.30.786/2016/4. számú végzése

ellen 2019. december 3-án az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése, valamint 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, melyben, illetve a 2020. január 27-én benyújtott indítvány-kiegészítésében kérte azok alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését. Álláspontja szerint e jogszabályi rendelkezések és bírósági döntések ellentétesek az Alaptörvény XIII. cikk (1) és (2) bekezdésével, XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésével, valamint 28. cikkével.

[11] 3.1. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában azt sérelmezi, hogy a támadott jogszabályi rendelkezések alapján a bírósági eljárás formális volt, és csak formális lehetett; a jogorvoslathoz való jog tényleges érvényesülésére nem kerülhetett sor. Ezen Alaptörvényben biztosított jog a bíróságok által alkalmazott jogértelmezéssel jelen ügyben és az ehhez hasonló ügyekben csak annyit biztosítana a jogosultak számára, hogy a jogorvoslati kérelmeket a bíróságnak benyújthassák, ám azt nem, hogy a bíróságok azt érdemben meg is vizsgálják, ami alaptörvény-ellenes jogértelmezést és jogalkalmazást jelent.

[12] Jelen ügyben az MNB a végelszámoló tájékoztatása alapján, automatikusan hozta meg a felszámolást kezdeményező döntését, és a törvényi rendelkezések alapján nem is tehetett másként; ahogyan nem volt mérlegelési joga a Fővárosi Törvényszéknek sem azzal kapcsolatban, hogy a felszámolás elrendelésének kezdeményezése jogszerű volt-e, arra is tekintettel, hogy a valódi érdekeltek (a szövetkezet tagjai) helyett csak a felszámoló léphetett volna fel a szövetkezet képviselőjeként a perben, lényegében a saját intézkedését megtámadva. Ez az indítványozó szerint nem életszerű, miközben a valódi érdekelteknek a felszámolás elrendelését kezdeményező hatósági döntéssel szemben keresetösségi joga nincs. Emiatt az egyetlen pont az eljárás során, ahol a valódi érdekeltek, a részjegytulajdonosok érdemben fel tudnának lépni a szerintük jogtalan végelszámolói intézkedéssel (felszólítással) szemben, a végelszámolás szakaszában lenne, amikor is a bíróságok meg tudnák vizsgálni a valódi érdekeltek kifogása alapján, hogy a felszámolás elrendelése kezdeményezésének jogszerűségét jelentő előkérdés, a tőkebefizetésre vonatkozó végelszámolói előírás anyagi jogi értelemben jogszerű, megalapozott volt-e.

[13] Az indítványban támadott törvényi előírások ezt az egyetlen lehetőséget teszik formálissá azzal, hogy a végelszámoló intézkedésével, felszólításával szembeni kifogás érdemi elbírása bevarásának kötelezettsége nélkül engedik meg a felszámolási eljárás megindulását, amely szakaszban a végelszámolási kifogás már azért nem bírálható el, mert a végelszámolás (és maga a végelszámoló személye, azaz e funkciója is) megszűnt. Vagyis a felszámolási eljárás előkérdését jelentő végelszámolás jogszerűsége érdemben nem vizsgálható, amennyiben (és arra tekintettel, hogy) a felszámolás már megindult, noha a felszámolás jogszerűsége vagy jogszerűtlensége éppen azon nyugszik, hogy a végelszámoló azon felszólítása, amelynek be nem tartásával a felszámolás meg-

indul, jogszerű-e. Ily módon tehát a felszámolás elrendelésének jogszerűségét vagy jogszerűtlenségét megállapítani hivatott, a végelszámolási kifogás érdemi elbírálását jelentő eljárás éppen azért nem folytatható le, mert a felszámolási eljárás időközben megindult.

- [14] A Ctv. 95. § (1) bekezdése szerint: „A végelszámolás nem határozható el a cég fizetéseképtelenségét megállapító végzés kézhezvételét követően, a felszámolás elrendelésével pedig a folyamatban lévő végelszámolás megszűnik.” A felszámolás elrendelésével tehát a végelszámolás kivétel nélkül, így az esetlegesen folyamatban lévő kifogásos eljárás folyamatban léte ellenére is megszűnik, miáltal a végelszámolási kifogás a felszámolás elrendelését követően akkor sem lesz érdemben elbírálható (arra tekintettel, hogy már nincs végelszámoló, akit ilyen esetben bármire is kötelezni lehetne), ha a kifogás előterjesztőjének anyagi jogi értelemben igaza van. Ezt az anyagi jogi alapú jogszerűségi vizsgálatot, gyakorlatilag a felszámolás elrendelése előkérdésének érdemi vizsgálatát zárja ki a Ctv. e – kivétel nem tűrő, strikt – rendelkezése.
- [15] Hasonlóan strikt, mérlegelési lehetőséget nem engedő előírást tartalmaz a Ctv. 108. § (1) bekezdése is, amely szerint: „Ha a végelszámoló azt állapítja meg, hogy a cég vagyona a hitelezők követeléseinek fedezetére nem elegendő, és a tagok a hiányzó összeget harminc napon belül nem fizetik meg, haladéktalanul köteles felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelmet benyújtani. A felszámolás iránti kérelem előterjesztéséhez a legfőbb szerv hozzájárulására nincs szükség, de a végelszámolónak a legfőbb szervet a felszámolás kezdeményezéséről haladéktalanul tájékoztatnia kell.” E törvényhely tehát ugyancsak kizárja annak vizsgálatát, hogy van-e végelszámolási kifogás folyamatban, ezzel annak esetleges megalapozottságára vagy megalapozatlanságára tekintet nélkül rendeli el az e kifogás későbbi érdemi vizsgálatát véglegesen lehetetlenné tevő felszámolási kérelem benyújtását, melyhez jelen esetben a felügyeleti szerv, az MNB kötve van, ahogy az MNB felszámolási kérelméhez is kötve van a bíróság. E rendelkezés tehát szintén hatósági vagy bírósági mérlegelési jog nélkül szünteti meg a valódi érintett tulajdonosok azon jogát, hogy az általuk tulajdonolt hitelintézet tagjaival szemben előírt felszólítás jogszerűségét, azaz végeredményben magának a felszámolás megindításának a jogszerűségét érdemben vitathassák.
- [16] A Hpt. 53. § (2) bekezdés *b*) pontja a következőt mondja ki: „A Felügyelet [jelen esetben az MNB] felszámolási eljárást abban az esetben kezdeményez, ha a végelszámoló a Felügyeletet arról tájékoztatta, hogy a korrigált végelszámolási nyitómérleg alapján azt állapította meg, hogy a végelszámolás alatt álló pénzügyi intézmény vagyona a hitelezők követelésének fedezetére nem elegendő, és a tagok, tulajdonosok a hiányzó összeget harminc napon belül nem fizették meg [...]”. E törvényhely tehát szintén formálissá teszi az eljárást, mivel kivételt nem tűrő módon rendelkezik a felszámolási eljárás kezdeményezéséről, azt strikt kötelezettségévé téve a felügyeleti szervnek, azaz jelen esetben a hatósági jogkörben eljáró MNB-nek.
- [17] Összességében az indítványozó úgy véli, hogy amennyiben e rendelkezések bármelyike (vagy mindegyike) „feltétel nélküli, és nincs olyan kiegészítése, amely a már folyamatba tett, adott esetben éppen a felszámolás kezdeményezésére irányuló aktus elleni végrehajtási kifogást lehetővé teszi, és eredményes megtámadása esete az eredeti helyzet visszaállításáról szól”, úgy az(ok) alaptörvény-ellenes(ek).
- [18] Mindezek miatt az indítványozó kérte e törvényi rendelkezések, azaz a Ctv. 95. § (1) bekezdés második fordulata és 108. § (1) bekezdése, illetve a Hpt. 53. § (2) bekezdés *b*) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését. Kérte továbbá ennek alapján az ügyében alkalmazott bírósági döntések megsemmisítését is, elsődlegesen arra tekintettel, hogy az azokat meghozó bíróságok alaptörvény-ellenes jogszabályok alapján jártak el. Kérte továbbá az új eljárásra vonatkozóan e jogszabályok alkalmazásának kizárását, hogy a jogorvoslati jogával ténylegesen, az érdemi bírósági vizsgálatot, azaz a felszámolás jogszerűségének érdemi eldöntését lehetővé tevő módon élhessen. Amennyiben a megsemmisítés nem lehetséges, úgy kérte az Alkotmánybíróságtól a nevezett jogszabályi rendelkezésekkel kapcsolatban jogalkotói mulasztás megállapítását és a jogalkotó felhívását arra, hogy az érdemi jogorvoslatot lehetővé tevő módon egészítse ki az érintett törvényhelyeket.
- [19] 3.2. Arra az esetre, ha az Alkotmánybíróság szerint mégsem a támadott törvényi rendelkezések alaptörvény-ellenesek, másodlagosan kérte az indítványozó a Szombathelyi Törvényszék Cégbírósága Vgf.18-14-000012/5. számú végzése, a Győri Ítéltábla Vgkf.IV.25.638/2016/2. számú végzése, valamint a Kúria Gfv.VII.30.786/2016/4. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését. Ha ugyanis nem a törvényekből következik az indítványozó alapjogi sérelme, jogorvoslati jogának elvonása, illetve formálissá tétele, akkor az a bírói döntésekből következik; ez esetben a bíróságok jártak el alapjogsértő módon, és fosztották meg –

- alaptörvény-ellenes jogértelmezésükkel, illetve szándékos időhúzó magatartásukkal – az indítványozót attól, hogy jogorvoslati kérelmeit, így a kifogást, a fellebbezést, majd a felülvizsgálati kérelmet érdemben elbírálják.
- [20] A bírósági döntésekkel, illetve a bíróságok eljárásával kapcsolatban az indítványozó különösen a következőket sérelmezi. Egyrészt a támadott bírósági döntések szerint a felszámolás nem jogerős elrendelését (elsőfokú végzés), illetve a felszámolás jogerőssé vált elrendelését (másodfokú és felülvizsgálati végzés) követően a bíróságok nem jogosultak a végelszámolási kifogás tárgyában érdemi döntést hozni, mivel a felszámolással a végelszámolás megszűnt, így sem végelszámolási eljárás nincs, sem végelszámoló, akit egy ilyen döntéssel kötelezni lehetne. A Kúria a felülvizsgálati döntésében konkrétan ki is mondta, hogy még ha érdemben elbírállható is lenne a végelszámolási kifogás, az sem eredményezhetné a felszámolási eljárás megszűnését, vagyis annak semmi hatása nem lenne a támadott végelszámolói intézkedésre. Az alapvető – alkotmányjogi jelentőségű – probléma az indítványozó szerint ezzel kapcsolatban az, hogy a felszámolás jogszerűsége azon az előkérdésen nyugszik, hogy jogszerűen írta-e elő a végelszámoló a szövetkezeti részjegyesek számára a pótlólagos tőkebefizetési kötelezettséget, ennek elmaradására egyúttal azt a szankciót helyezve kilátásba, hogy kezdeményezi a felügyeleti szervnél a felszámolást. Ha ugyanis ez a felhívás jogszerűtlen, és az indítványozó e (jogszerűtlen) felhívásnak nem tett (jogszerű módon) eleget, akkor az erre épülő, ennek következményeként beálló felszámolási eljárás megindítása, illetve annak végelszámoló általi kezdeményezése is jogszerűtlen lesz. Ezt azonban a bíróságok éppen amiatt nem vizsgálták, mert a felszámolási eljárás már megindult, vagyis az előkérdés eldöntését a következmény időközben megtörtént bekövetkezése miatt mellőzték, noha a következmény jogszerűsége vagy jogszerűtlensége éppen az előkérdés jogszerűségétől vagy jogszerűtlenségétől függött, amit azonban már – a következmény beállása miatt – nemcsak hogy nem állapítottak meg, de érdemben nem is vizsgáltak. Emiatt a végelszámoló intézkedésével szembeni jogorvoslat (kifogás, illetve az azt követő fellebbezés és felülvizsgálat) pusztán formális volt, a tartalmi elbírállás lehetősége nélkül.
- [21] A jogorvoslati lehetőség formálissá válásához ráadásul az eljáró bíróságok aktívan hozzájárultak, ugyanis szándékosan kivárták a felszámolás elrendelését, illetve annak jogerőssé válását, így már (értelmezésükben) nem kellett érdemben dönteniük a végelszámolási kifogásról, és az azzal kapcsolatos eljárást megszüntethették. Tették mindezt úgy, hogy a jogorvoslati kérelem hozzájuk történő beérkezése és a felszámolás elrendelése (illetve annak jogerőssé válása) között nagyon hosszú idő telt el, tehát lett volna lehetőségük érdemi döntést hozni. Ez esetben pedig, ha az érdemi vizsgálat alapján azt állapítják meg, hogy a végelszámoló felhívása anyagi jogi alapon jogellenes volt, akkor a felszámolási eljárás sem kezdődhetett volna meg, mivel hiányzott volna annak jogalapja, a jogszerű végelszámolói felhívás teljesítésének elmaradása. A felhívás megsemmisítése esetén ugyanis a végelszámoló nem tájékoztathatja az MNB-t mint hatóságként eljáró felügyeleti szervet, és ezzel nem indíthatja el azt a folyamatot, amely a pénzüntézet felszámolásához vezet. Az elsőfokú megszüntető végzést hozó bíróság, a Szombathelyi Törvényszék Cégbírósága 5 hónapon keresztül nem hozott döntést, holott a Ctv. 109. § (3) bekezdésének első mondata értelmében „a cégbíróság a végelszámolási kifogás felől – a végelszámoló észrevételének beszerzését követően – soron kívül határoz”. Az öt hónap bizonyosan nem felelt meg a soronkívüliség kritériumának, így a bírósági eljárás indokolatlan, a felszámolás megindításáig történő elhúzása lehetetlenné tette a jogorvoslat érdemi elbírállását. A másodfokon eljáró Győri Ítéltábla hasonló módon járt el: direkt felfüggesztette az eljárást a felszámolás elrendelésének jogerőssé válásáig, 16 hónapot várva erre; a felszámolás elrendelésének jogerőssé válása után pedig értelmezése szerint már nem kellett, mert nem is lehetett érdemi döntést hoznia, noha egészen addig megvolt rá a lehetősége. E gyakorlatot pedig a Kúria jóváhagyta azzal, hogy a másodfokú jogerős végzést, illetve az annak meghozatalához vezető eljárást nem tartotta jogellenesnek, és a jogerős végzést hatályában fenntartotta.
- [22] 3.3. A támadott jogszabályi rendelkezések, illetve a sérelmezett bírósági döntések ezáltal megsértették az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot és az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése szerinti jogorvoslathoz való jogot. Vagy a törvények nem biztosították a bíróságok számára a tisztességes eljárást és az érdemi jogorvoslati jog érvényesülését, vagy a bírósági döntések értelmezték alaptörvény-ellenes módon e rendelkezéseket úgy, hogy azzal lehetetlenné tették a végelszámolási kifogás érdemi elbírállását. Az indítványozó szerint ezáltal a jogorvoslati jog látszólagossá vált, mivel a bírósági eljárások során azzal ténylegesen nem tudott élni. A jogorvoslathoz való jogot sérti ugyanis az a szabályozás, amely lehetővé teszi, hogy a végelszámoló intézkedése elleni kifogás érdemi elbírállását és az esetleges jogsérelem orvoslását a végelszámoló maga zárja ki azzal, hogy felszámolást kezdeményez, a folyamatban lévő végelszámolási kifogásra tekintet nélkül, úgy, hogy ez esetben sem a végelszámolási kifogással szemben (okafogyottság

miatt), sem a felszámolás elrendelésével szemben (a keresetőségi jog hiánya miatt – lévén ekkor a szövetkezet képviselője már a felszámoló, és nem a tulajdonosok vagy az egykori vezető tisztségviselő) nem lehet – az anyagi jogi sérelmet érdemben elbíráló határozattal végződő eljárást eredményező – jogorvoslattal élni. Az indítványozó szavaival: „Nem beszélhetünk a jogorvoslati jog gyakorlásáról, amennyiben az érintetteknek csak ahhoz van joguk, hogy benyújtsák a kifogásukat, de ahhoz már nincs joguk, hogy a kifogás elbírálásra is kerüljön.”

- [23] 3.4. Ráadásul jelen ügyben a végelszámolásról és a végelszámoló személyéről szóló döntés (más gazdasági társaságok végelszámolásától eltérően) nem a végelszámolás alá kerülő jogi személy tagjainak saját döntése, hanem hatósági jellegű döntés, amelynek meghozatalára az MNB mint a pénzügytervezet feletti felügyeleti szerv jogosult. A végelszámoló nonprofit kft. (amely később felszámoló is lett az ügyben) pedig a végelszámolást elrendelő MNB 100%-os tulajdonában áll, és neki tartozik a tevékenységéért felelősséggel. A felszámolás elrendelésével szemben a hitelintézet tulajdonosai így nem, csak az MNB által kinevezett felszámoló tud jogorvoslattal élni, mert ő a szövetkezet képviselője a felszámolási szakaszban (miközben a részjegyesek keresetőségi joggal nem rendelkeznek), a felszámoló azonban értelemszerűen nem érdekelt az MNB és saját döntései felülbírálatában. Így érdemi jogorvoslati lehetőségre csak a felszámolás jogszerűségének megkérdőjelezésével, azaz a felszámolásra okot jelentő végelszámolói intézkedéssel szembeni végelszámolási kifogás elbírálásával lenne lehetőség, ezt azonban a támadott jogszabályi rendelkezések és/vagy a sérelmezett bírósági döntések alapjául szolgáló bírói jogértelmezés, illetve az ügyet elhúzó bírói magatartás maguk zárták, illetve zárják ki. Összességében tehát „a jogorvoslatihoz való jogot, a jogviták érdemi elbírálásához való jogot sértő helyzet, amikor a felszámolás elrendelése miatt azt a végelszámolási kifogást nem bírálja el a bíróság, amelynek eredményessége esetén a felszámolás nem is lett volna elrendelhető”.
- [24] Mivel a bíróságok az időhúzással maguk teremtették azt a helyzetet, hogy a végelszámolási kifogásról végül ne kelljen érdemben döntenük, ezzel megsértették az indítványozó tisztességes bírósági eljárásához való, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított jogát is. Az Alaptörvény XIII. cikke szerinti tulajdonhoz való jogot pedig azért sértik a támadott jogszabályi rendelkezések és bírósági döntések, mert a felszámolás elrendelése a felszámolás általános kényszerjellegére tekintettel a tulajdon szükségképpen elvonását jelenti, miáltal megszűnik a társaság szerveinek a működése, és azzal a tulajdonosi jogok is; ez pedig „egyenértékű a tagok tulajdonának önkényes kisajátításával”. Az önkényes kisajátítás pedig bekövetkezik azzal, hogy a végelszámoló úgy hozhatja meg döntését, hogy azt a tulajdonosok nem tudják érdemben a végrehajtási kifogással megkérdőjelezni.

II.

- [25] 1. Az Alaptörvény indítványban hivatkozott rendelkezései:

„XIII. cikk (1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.

(2) Tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

[26] 2. A Ctv. támadott rendelkezései:

„95. § (1) A végelszámolás nem határozható el a cég fizetéseképtelenségét megállapító végzés kézhezvételét követően, a felszámolás elrendelésével pedig a folyamatban lévő végelszámolás megszűnik.”

„108. § (1) Ha a végelszámoló azt állapítja meg, hogy a cég vagyona a hitelezők követeléseinek fedezetére nem elegendő, és a tagok a hiányzó összeget harminc napon belül nem fizetik meg, haladéktalanul köteles felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelmet benyújtani. A felszámolás iránti kérelem előterjesztéséhez a legfőbb szerv hozzájárulására nincs szükség, de a végelszámolónak a legfőbb szervet a felszámolás kezdeményezéséről haladéktalanul tájékoztatnia kell.”

[27] 3. A Hpt. támadott rendelkezése:

„53. § (2) A Felügyelet felszámolási eljárást abban az esetben kezdeményez,
[...]

b) ha a végelszámoló a Felügyeletet arról tájékoztatta, hogy a korrigált végelszámolási nyitómérleg alapján azt állapította meg, hogy a végelszámolás alatt álló pénzügyi intézmény vagyona a hitelezők követelésének fedezetére nem elegendő, és a tagok, tulajdonosok a hiányzó összeget harminc napon belül nem fizették meg [...]”

III.

[28] 1. Az Alkotmánybíróságnak mindenekelőtt arról kellett döntenie, hogy az alkotmányjogi panasz befogadható-e. Ennek során az Alkotmánybíróságnak vizsgálnia kellett a befogadhatóság mind formai, mind tartalmi feltételeinek érvényesülését; mindezek alapján a következő megállapításokra jutott.

[29] 1.1. A határidő megtartása tekintetében a következő tényeknek van jelentősége. A Kúria a támadott felülvizsgálati végzését, mely egyúttal az utolsó, további jogorvoslással nem támadható bírósági döntés volt az ügyben, 2017. június 22-én hozta meg, az 2017. július 4-én érkezett az elsőfokú bíróságra, azonban az elsőfokú bíróság elmulasztotta annak kézbesítését a kifogástevő későbbi indítványozónak. Az elsőfokú bíróság csak 2019 márciusában észlelte, hogy bár az eljáró bíró a felülvizsgálati végzés kiadására vonatkozó utasítást 2017 júliusában a vétívre felvezette, az nem került teljesítésre. Az elmaradást észlelő ügyintéző 2019. március 21-én vétív nélkül kiadta a Kúria végzését a kifogástevő jogi képviselőjének, aki ezt követően, 2019. május 30-án küldte meg alkotmányjogi panaszát az elsőfokú bíróságnak. Az elsőfokú bíróság a panaszt érkeztetés és iktatás nélkül helyezte az ügyiratba. Mindezek alapján a 60 napos határidő betartása vagy be nem tartása nem igazolható; az eljáró bíróság nyilvánvaló többszörös hibája miatt vélelmezni kell, hogy az indítványozó a határidőt megtartotta. A bíróság hibája miatt az indítványozó nem kerülhet hátrányos helyzetbe, így úgy kell tekinteni, hogy az Abtv. 26. § (1) bekezdése és 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszt a sérelmezett bírósági döntést követő 60 napon belül nyújtották be [Abtv. 30. § (1) bekezdés].

[30] 1.2. Az Alkotmánybíróság a befogadhatóság további formai feltételei vonatkozásában a következőket állapította meg. Az Abtv. 26. § (1) bekezdése és 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszindítvány tartalmazza azt a törvényi rendelkezést, amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására, továbbá amely az indítványozó jogosultságát megalapozza [Abtv. 52. § (1b) bekezdés a) pont]. Az indítvány tartalmazza az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont]. Az indítvány tartalmazza az Alkotmánybíróság által az indítványozó szerint vizsgálandó jogszabályi rendelkezéseket és bírói döntéseket [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont]. Az indítvány tartalmazza az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit [Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pont]. Az indítvány – az Alaptörvény XIII. cikk (1) és (2) bekezdése kivételével – tartalmaz alkotmányjogi relevanciával bíró indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezések és bírói döntések miért ellentétesek az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel [Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pont]. Az indítvány tartalmaz kifejezett kérelmet a támadott jogszabályi rendelkezések és bírói döntések megsemmisítésére [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont].

- [31] 1.3. Az Alkotmánybíróság a befogadhatóság tartalmi feltételei vonatkozásában a következőket állapította meg. Az Abtv. 26. § (1) bekezdése és 27. §-a szerinti panasz – az Alaptörvény 28. cikkére való indítványozói hivatkozás kivételével – megfelel annak a tartalmi feltételnek, mely szerint – az indítványozó állítása alapján – az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be [Abtv. 26. § (1) bekezdés a) pont és 27. § (1) bekezdés a) pont]. Az indítvány megfelel annak a tartalmi feltételnek, mely szerint az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva [Abtv. 26. § (1) bekezdés b) pont és 27. § (1) bekezdés b) pont]. Az indítványozók jogosultaknak tekinthetők [Abtv. 51. § (1) bekezdés]. Az indítványozók érintetteknek tekinthetők [Abtv. 26. § (1) bekezdés és 27. § (1) bekezdés]. Az indítványok felvetik annak lehetőségét, hogy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség történt, illetve hogy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdéstről van szó [Abtv. 29. §].
- [32] 1.4. Az Alaptörvény XIII. cikk (1) és (2) bekezdése sérelmére az indítványozó csak a jogorvoslati jogának sérelme kapcsán hivatkozott, így panasza e vonatkozásban valójában az érdemi jogorvoslati jogának elvonását kritizálja; önálló, kifejezetten e jogok sérelmét állító indokolást nem terjesztett elő. A panasz tehát e vonatkozásban nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontjában foglalt befogadási feltételnek, ezért az Alaptörvény XIII. cikk (1) és (2) bekezdésének sérelmére hivatkozó panaszem érdemben nem bírálható el.
- [33] Az Alaptörvény 28. cikke pedig nem tartalmaz Alaptörvényben biztosított jogot. Ennek folytán e panaszem nem felel meg az Abtv. 26. § (1) bekezdés a) pontjában és az Abtv. 27. § (1) bekezdés a) pontjában foglalt befogadási feltételnek, így az Alaptörvény 28. cikke vonatkozásában az érdemi vizsgálat szintén nem folytatható le.
- [34] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdése vonatkozásában bírálhatta el érdemben.

IV.

- [35] Az alkotmányjogi panasz részben megalapozott.
- [36] 1. Az indítványi elemek közül az Alkotmánybíróság elsőként a támadott bírói döntéseknek az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében biztosított jogorvoslati jogba ütközését állító indítványi elemet vizsgálta meg. Az Alkotmánybíróság a jogorvoslati jog alkotmányos tartalmát több korábbi döntésében értelmezte; a jelen ügyben előterjesztett indítvánnyal kapcsolatos releváns szempontok a következőkben foglalhatók össze.
- [37] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépését követően először a 25/2012. (V. 18.) AB határozatban foglalkozott a jogorvoslati jog joggal. E *per tangentem* érvelésben már leszögezte, hogy „[m]inden jogorvoslat lényegi, immanens eleme a jogsérelem kiküszöbölésének lehetősége, vagyis a jogorvoslat fogalmilag és szubsztanciálisan tartalmazza a jogsérelem orvosolhatóságát. Ennek feltétele az, hogy a jogorvoslati fórum az érvényesített jogokat és kötelezettségeket érdemben elbírálhassa [...]” {25/2012. (V. 18.) AB határozat, Indokolás [62]}.
- [38] A 9/2013. (III. 6.) AB határozatban az Alkotmánybíróság – visszautalva a 2012 előtt is követett gyakorlatára – kifejtette, hogy „[a] jogorvoslati jog lényegi tartalma a jogalkotótól azt követeli meg, hogy a hatóságok érdemi, ügydöntő határozatai tekintetében tegye lehetővé a valamely más szervhez, vagy ugyanazon szervezeten belüli magasabb fórumhoz fordulás lehetőségét [5/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 27, 31.; 22/1995. (III. 31.) AB határozat, ABH 1995, 108, 109.]. Az Alkotmánybíróság szerint a jogorvoslati biztosításának követelménye az érdemi határozatokra vonatkozik. Annak vizsgálata során, hogy mely döntés minősül ilyennek, a döntés tárgya és a személyre gyakorolt hatása a meghatározó, vagyis az, hogy az érintett helyzetét, jogait a döntés lényegesen befolyásolta-e [részletesen például 1636/D/1991. AB határozat, ABH 1992, 515, 516.; 5/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 27, 31.; 4/1993. (II. 12.) AB határozat, ABH 1993, 48, 74.; 46/2003. (X. 16.) AB határozat, ABH 2003, 488, 502.]. Azaz az alkotmánybírósági eljárásban a jogorvoslati jog alapvető jog szempontjából valamely döntés érdemi, ügydöntő volta a tételes jogok által ilyenek tartott döntésekhez képest viszonylagos: a vizsgált döntés tárgya és személyekre gyakorolt hatása által meghatározott [22/1995. (III. 31.) AB határozat, ABH 1995, 108, 109.]. Így alkotmányjogi értelemben, a jogorvoslati jog gyakorlásakor érdemi határozatnak minősülhetnek kivételesen nem ügydöntő határozatok is [legutóbb összefoglalóan a 114/2010 (VI. 30.) AB határozatban, ABH 2010, 579, 585–586.]. Abban is egyértelmű a gyakorlat, hogy a jog-

orvoslathoz való jogból mint alapjogból az adott hatósági, illetve bírósági döntés ellen biztosított rendes jogorvoslati eszközök igénybevétele következik (1319/B/1993. AB határozat, ABH 1994, 690, 691.)” {9/2013. (III. 6.) AB határozat, Indokolás [28]}

- [39] „Nem következik [...] [a jogorvoslathoz való jogból], hogy a jogorvoslatot elbíráló szervnek a kérelemnek minden körülmények között helyt kell adnia, az azonban feltétlenül, hogy az eljárási szabályok által meghatározott keretek között a jogorvoslati eljárást lefolytassák és a jogorvoslati kérelemben írtakat a jogszabályban foglaltak szerint érdemben megvizsgálják. A jogorvoslati út igénybevételének nem előfeltétele továbbá valamely jog – esetleg alapjog – tényleges sérelmének a bekövetkezése, elegendő, ha az érintett megítélése szerint jogát (jogos érdekét) sérti a támadott döntés. A jogorvoslathoz való jog, mint alapjog sérelme tehát akként is megvalósulhat, hogy más (alap)jogi sérelem esetleg nem állapítható meg az ügyben.” {9/2017. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [21]}
- [40] „Az Alkotmánybíróság [...] [töretlen gyakorlata] értelmében az Alaptörvényben biztosított jogorvoslathoz való jog olyan alkotmányos alapjog, amely tárgyát tekintve a bírói, illetőleg a hatósági (más közigazgatási) döntésekre terjed ki, tartalmát tekintve pedig azt kívánja meg, hogy valamennyi, az érintett jogát vagy jogos érdekét (helyzetét) érdemben befolyásoló érdemi határozat felülvizsgálata érdekében legyen lehetőség más szervhez, vagy azonos szerv magasabb fórumához fordulni [...]. E jog tehát az Alkotmánybíróság értelmezésében a tényleges és hatékony jogorvoslat lehetőségének a biztosítását követeli meg, így nemcsak abban az esetben állapítható meg az alapjog sérelme, ha a jogorvoslat lehetőségét teljesen kizárták, hanem akkor is, ha a jogszabályban egyébként biztosított jogorvoslat más okból nem tud ténylegesen és hatékonyan érvényesülni [...]. Az Alaptörvény a jogorvoslathoz való joggal összefüggésben minden esetben megköveteli, hogy a jogorvoslati jog nyújtotta jogvédelem hatékony legyen, vagyis ténylegesen érvényesüljön és képes legyen a döntés által okozott sérelem orvoslására. A jogorvoslati jog ténylegesen akkor érvényesül, ha biztosított a más szervhez, vagy azonos szerv magasabb fórumához fordulás lehetősége, az ezen feltételnek megfelelő jogorvoslati fórum pedig akkor lehet képes a jogsérelem orvoslására, ha a jogorvoslati fórumrendszer igénybevételét nem gátolják jogszabályi előírások, illetőleg a jogorvoslat jogszabályban meghatározott terjedelme sem zárja ki a döntés érdemi felülbírálatának lehetőségét [...]” {3220/2019. (X. 11.) AB határozat, Indokolás [27]}
- [41] 2. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt hangsúlyozza, hogy nem tartozik hatáskörébe a rendes bíróságok jogértelmezése szakjogi helyességének értékelése, illetve a tételes jogi dogmatikai kérdésekben való állásfoglalás; így töretlen gyakorlata szerint tartózkodik az eljáró bíróságok döntéseinek szakmai kritikájától vagy felülmérlegelésétől. Az Alkotmánybíróság csak abban az esetben állapíthatja meg egy bírósági döntés, illetve az alapjául szolgáló jogértelmezés alaptörvény-ellenességét, amennyiben a jogértelmezés nemcsak dogmatikailag helytelen vagy törvénytelen, hanem egyúttal alaptörvény-ellenes is. Alkotmányjogipanasz-eljárásban pedig további feltétel, hogy az alaptörvény-ellenesség valamely Alaptörvényben biztosított jog sérelmeként jelenjen meg.
- [42] Az Alaptörvény 28. cikke azt a követelményt támasztja a bíróságokkal szemben, hogy azok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék. A jogszabályok céljának megállapítása során az eljáró bíróságoknak elsősorban a jogszabály preambuluma, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venniük; az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor pedig azt kell feltételezniük, hogy azok a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak. Ennek alapján, bár az Alkotmánybíróság nem rendes jogorvoslati fórum, amely előtt az elsőfokú, a jogerős vagy a felülvizsgálati döntés jogszerűsége tovább vitatható, a testület feladatkörébe tartozik az Alaptörvénnyel összhangban álló bírósági jogértelmezés kialakítása, melynek egyik eszköze az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz.
- [43] Jelen ügyben annak a kérdésnek van relevanciája, hogy a hatékony és érdemi jogorvoslatot az eljáró bíróságok biztosították-e az indítványozó részjegyesnek. Az érdemi és hatékony jogorvoslathoz szubsztanciálisan hozzátartozik annak a lehetőségnek a biztosítása, hogy a döntéssel érintett fél másik szervhez vagy ugyanazon szerv magasabb fórumához annak érdekében fordulhasson, hogy érvei előterjesztését követően kérelméről (kifogásáról, fellebbezéséről, felülvizsgálati kérelméről) az azt elbíráló, eljáró fórum, jelen esetben a törvényszék, az ítéletábró és a Kúria az érvei meghallgatását és kérelme anyagi jogi megítélését követően érdemben határozzon.
- [44] A jogorvoslathoz való jog gyakorlása nem lehet visszaélészerű, így a jogorvoslati kérelmet előterjesztőnek az eljárási rendelkezéseket magának is be kell tartania, ezek hiányában a jogorvoslathoz való Alaptörvényben biztosított jog sérelmére alappal hivatkozni nem lehet. Különösen ide tartozik a határidők betartásának, valamint a jogorvoslati kérelem tartalmi feltételeinek megfelelő indítvány előterjesztésének kötelezettsége. Jelen

ügyben azonban az indítványozó ilyen eljárási hibát nem követett el; mindenben pontosan az akkor hatályos jogszabályoknak megfelelően, továbbá a határidőket betartva járt el a jogorvoslati kérelmeinek előterjesztése során. Jogorvoslati jogának sérelme, a végelszámolási kifogás elbírálásának a törvényszék cégbírósága általi mellőzése önhibáján kívül, kizárólag a bíróságok eljárása és számára sérelmes jogértelmezése folytán következett be.

- [45] Jelen ügyben az indítványozó jogorvoslati joga azért nem tudott érvényesülni, mert az eljáró cégbíróság csak azt követően foglalkozott az indítványozó végelszámolási kifogásával, amikor a Fővárosi Törvényszék már megindította a takarékszövetkezet felszámolását, és erre hivatkozva, a felszámolás elrendelése miatt, a végelszámolási kifogást érdemben nem vizsgálva az eljárást megszüntette. A megszüntető végzés alapjául szolgáló érvelése tisztán formális volt: arra hivatkozott, hogy a felszámolási eljárás megindult, így módon a végelszámolási eljárás véget ért, végelszámoló már nincs az ügyben, így nincs olyan személy, akivel szemben a végelszámolási kifogás alapján előírt bírósági kötelezés hatályosulhatna. A felszámolási eljárás megindulásáig hosszú idő, 5 hónap alatt sem született döntés a végelszámolási kifogásról; összességében anélkül indult meg a felszámolás, hogy az annak törvényi előfeltételül szolgáló végelszámolási eljárás jogszerűségéről, egészen pontosan a korrigált végelszámolási nyitóméreg – a felszámolóval azonos jogi személyt takaró végelszámoló által – megállapított összegének megalapozottságáról a cégbíróság érdemben állást foglalt volna.
- [46] Mivel a végelszámolás megindítása jogszerűségének érdemi elbírálása egyáltalán nem történt meg, az indítványozó részleges jogi érveiről az elsőfokú, a végelszámolási eljárást formai okból megszüntető végzést meghozó cégbíróság nem döntött, a kérelmező indítványát anyagi jogi alapon nem bírálta el, és ezzel nem vizsgálta meg, hogy a felszámolási eljárás törvényes megindításának előfeltételül szolgáló végelszámolás jogszerűen indult-e meg, illetve jogszerű volt-e a részlegesek számára mintegy 590 millió forint befizetésének elrendelése, ezért jogi értelemben a felszámolási eljárás törvényes alap nélkül maradt. Már a cégbíróságnak észlelnie kellett volna, hogy az indítványozó nem élhetett érdemben jogorvoslatihoz való jogával, mivel a felszámolási eljárás bevétele miatt a kifogásban szereplő jogi érveinek érdemi elbírálása elmaradt, így nincs semmilyen bírósági döntés arról, hogy egyáltalán a végelszámoló tőkepótlást elrendelő intézkedése jogszerű volt-e. Ennek ismerete, bíróság általi eldöntése nélkül a jogorvoslatihoz való jog a törvényszék cégbírósága előtti eljárásban kiüresedett, formálissá, így tartalmatlanná vált, mivel az indítványozó részleges által felvetett kérdések érdemi eldöntése nem következett be. Függetlenül attól, hogy felróható-e a bíróságnak az eljárás késedelmes volta, a bíróságnak az eljárásjogok és maga az Alaptörvény által előírt kötelezettsége, hogy az elé terjesztett jogorvoslati kérelmekről döntsön. Ez alól a tételes eljárásjogok biztosíthatnak szűk körű kivételeket, ezek azonban nem terjedhetnek odáig, hogy a jogkereső és jogorvoslatihoz való jogával élni kívánó jogalanyt megfoszassák attól az Alaptörvényben biztosított jogától, hogy sérelmére az eljárási jogszabályok keretei között jogi reparációt keressen.
- [47] Mivel jelen ügyben – egyébként az eljáró bíróságok által kifejezetten elismerten – az alkalmazandó törvényi rendelkezések nem írták elő a kifogást elbíráló cégbíróság, majd a megszüntető végzéssel szembeni fellebbezésről döntő ítéletábrá, végül az ítéletábrái végzéssel szembeni felülvizsgálat lefolytatására hivatott Kúria számára, hogy ne döntsenek a végelszámolási kifogásról akár még akkor is, amikor a felszámolási eljárás formailag már megindult, amennyiben az annak alapjául szolgáló végelszámolás jogszerűsége még maga is kérdéses, ezért megállapítható, hogy az indítványozó által támadott törvények nem alaptörvény-ellenesek. E törvények nem írták elő a cégbíróság számára azt, hogy formális alapon, az indítványozó érveinek érdemi megvizsgálása és az azokról való, anyagi jogi alapon történő döntés nélkül szüntesse meg a végelszámolási eljárást, és azt sem írták elő az ítéletábrá, illetve a Kúria számára, hogy a cégbírósági végzést a felszámolási eljárás megindulására tekintettel ne helyezhessék hatályon kívül, ha azt észlelik, hogy még a megindult végelszámolási eljárás jogszerűségéről sem született érdemi döntés. Mindezek alapján nyilvánvaló, hogy a panaszban támadott törvényi rendelkezések alaptörvény-ellenességének lehetősége nem merül fel. Vizsgálandó azonban, hogy a bíróságok döntése *contra constitutionem* jogalkalmazásnak minősül-e.
- [48] Jelen ügyben az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy a bírósági jogalkalmazás alaptörvény-ellenessége megvalósult, így a támadott bírósági végzések *contra constitutionem* döntések. Az Alaptörvény 28. cikke értelmében a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvény nyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.

- [49] A Ctv. 108. §-ához fűzött eredeti miniszteri indokolás szerint „[a] végelszámolási nyitó beszámoló elkészítésének jelentősége abban áll, hogy ennek alapján dönthető el: végelszámolással, vagy felszámolással történik-e a jogutód nélküli megszűnés. [...] Ha a beszámolóból az derül ki, hogy a cégvagyon a tartozásokat nem fedezi, és a cég tagjai (részvényesei) a hiányzó vagyონrészt nem pótolják, a végelszámoló köteles kezdeményezni a felszámolási eljárás lefolytatását.” Ehhez – ahogyan a törvényhely szövege alapján is nyilvánvaló, egyúttal a józan észből is következik – szükséges a végelszámolási nyitó beszámoló (az ügyben érintett, végelszámolás alá került pénzügyi intézet esetében a korrigált végelszámolási nyitó mérleg) megalapozottsága, melynek hiánya éppen a végelszámoló eljárásának jogszerűségét és az ezáltal általa kezdeményezhető felszámolási eljárás jogszerűségét is megkérdőjelezi. A közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt továbbá jelen ügyben egyedül az szolgálta volna, ha a cégbíróság eleget tesz kötelezettségének, döntést hoz az indítványozó részleges anyagi jogi érveinek megalapozottságáról, és érdemben dönt arról, hogy a végelszámoló közel 600 millió forint befizetését előíró rendelkezése jogszerű (illetve számszakilag megalapozott) volt-e. Ennek elmaradása egy olyan törvényi szabályozás alapján, amely nem – az eljáró bíróságok saját, végzéseikbe foglalt megállapításai alapján sem – zárja ki a bíróságok egyébként fennálló törvényes feladatainak ellátását, a bírósági jogértelmezést *contra constitutionem* teszi.
- [50] 3. Az Alkotmánybíróság elvi szempontként leszögezi, és megerősíti korábbi, töretlen gyakorlatát: a jogorvoslat-hoz való Alaptörvényben biztosított joghoz szubsztanciálisan hozzátartozik annak biztosítása, hogy a bíróságok a jogorvoslati kérelmekről, az e kérelmekben foglalt ténybeli és jogi hivatkozásokról érdemben döntsenek, azaz a jogorvoslatot az eljárási szabályoknak egyébként megfelelő módon benyújtó jogalanyok jogorvoslati kérelmeit érdemben elbírálják.
- [51] Ez alól nem lehet kivétel az az eset sem, ha egy jogorvoslati kérelemmel támadott jogi helyzet időközben megváltozott, amennyiben a jogorvoslati kérelmet előterjesztő érvei vagy jogi érdeke nem vált okafogyottá. Jelen esetben nyilvánvalóan nincs szó okafogyottságról, hiszen a részlegesre (a többi részjeggyel együtt, egyetemleges módon) a végelszámoló 590 milliós tőkebefizetési kötelezettséget írt elő, azzal a felhívással, hogy annak meg nem fizetése esetén kezdeményezi a felszámolás MNB általi elrendelését. Mind a befizetési kötelezettség, mind a pénzügyi intézet felszámolási eljárás alá kerülése nyilvánvaló, folyamatosan fennálló érdeksérelmet jelent egy olyan helyzetben, amikor a felszámolás jogszerűsége, megalapozottsága – a jogszerűen benyújtott, minden törvényi feltételnek egyébként megfelelő jogorvoslati kérelmet érdemben el nem bíráló bírósági határozat hiányában – nem állapítható meg.
- [52] Mivel azzal a – vonatkozó, az ügyben alkalmazandó jogszabályi rendelkezésekből nem következő – értelmezéssel, miszerint a felszámolási eljárás megindulását követően a felszámolás megalapozottságának jogi előkérdését jelentő végelszámolási kifogás sem bírálható el érdemben, az eljáró bíróságok az indítványozó részleges jogorvoslati jogát formálissá tették, kiüresítették, érvei, jogi hivatkozásai megvizsgálásához való jogát lényegében elvonták, az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdését sértő módon fosztották meg az indítványozót jogorvoslati jogától. A törvényszék cégbírósága a támadott cégbírósági végzés révén ezzel az alaptörvény-ellenes jogértelmezéssel és jogalkalmazással saját érdekkörében felmerült okból, nyilvánvalóan az indítványozó önhibáján kívüli eljárás eredményeképpen fosztotta meg az indítványozót attól, hogy egy működő pénzügyi intézet tagja (részjeggyese) legyen. A cégbíróság ugyanis – törvényi kötelezettsége ellenére – mellőzte az indítványozó által részben tulajdonolt takarékszövetkezet megszűnéséhez vezető felszámolási eljárás jogszerűségének jogi előkérdését jelentő végelszámolási kifogás érdemi elbírálását, és az időközben megindult felszámolási eljárásra mint formai okra hivatkozva megszüntető végzést hozott, mellyel az indítványozónak érdemi jogsérelmet okozott, mindezt alaptörvény-ellenes módon. A Győri Ítéltábla végzésével hasonlóan alaptörvény-ellenes módon hagyta helyben a Szombathelyi Törvényszék Cégbírósága elsőfokú végzését, ugyanazon alaptörvény-ellenes jogértelmezésre támaszkodva, mint a cégbíróság: nevezetesen hogy a felszámolási eljárás folyamatban léte alatt a végelszámolási kifogás akkor sem vizsgálható, ha egyébként a kifogást előterjesztő jogalanyt a felszámolási eljárás időközbeni megindulása tekintetében (akár időhúzás, akár nem a formai előírásoknak megfelelő jogorvoslati kérelem előterjesztése, akár bármilyen más önhiba formájában) semmilyen felróhatóság nem terheli. A Kúria végzésében hasonló értelmezéssel tartotta fenn hatályában a jogerős ítéltáblai végzést.
- [53] Mindegyik bíróság tehát alaptörvény-ellenes módon járt el: a cégbíróság nem bírálta el érdemben a jogszerűen előterjesztett és semmilyen alaki vagy tartalmi hibával nem bíró végelszámolási kifogást, míg a Győri Ítéltábla és a Kúria az érdemi elbírálás mellőzéséről tudva sem helyezte hatályon kívül a jogorvoslati kérelem érdemi elbírálását megtagadó elsőfokú bírósági döntést.

- [54] Az Alkotmánybíróság a bírósági jogértelmezést csak abban az esetben értékeli, ha annak alaptörvény-ellenesége megállapítható, így különösen ha alkotmányjogipanasz-eljárásban az az indítványozók valamely alaptörvényben biztosított jogát sérti. Jelen esetben az indítvánnyal támadott döntéseiben mind a Szombathelyi Törvényszék Cégbírósága, mind a Győri Ítéltábla, mind a Kúria olyan módon értelmezte az ügy elbírálására vonatkozó jogszabályhelyeket, amelyek nemcsak nem következtek azok szövegéből, hanem amelyek kifejezetten sértették az indítványozó jogorvoslathoz való jogát, lerontva, formálissá téve azt. Mivel a hatékony jogorvoslat csak a jogorvoslati kérelem érdemi elbírálása, a jogorvoslati kérelemben foglalt ténybeli és jogi hivatkozások megalapozottságának, illetve jogszerűségének érdemi eldöntése esetén valósul meg, ezért az az eljárás, amelynek révén formai okokra hivatkozva mellőzik a jogorvoslati kérelemben foglaltakról való döntést, alaptörvény-ellenes: sérti az indítványozó Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése szerinti, hatékony és érdemi jogorvoslathoz való jogát.
- [55] 4. Mindezek okán az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján támadott jogszabályhelyek nem alaptörvény-ellenesek. Megállapította továbbá, hogy a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Gfv.VII.30.786/2016/4. számú végzése – a Szombathelyi Törvényszék Cégbírósága Vgf.18-14-000012/5. számú végzésére, valamint a Győri Ítéltábla Vgkf.IV.25.638/2016/2. számú végzésére is kiterjedően – alaptörvény-ellenes, mert sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében biztosított jogorvoslathoz való jogot, ezért mindhárom támadott bírósági döntést az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján megsemmisítette. A jelen esetben a támadott bírósági döntéseknek az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésébe ütközésének megállapítása szükségtelemné tette a XXVIII. cikk (1) bekezdése alapján történő vizsgálatot, így attól az Alkotmánybíróság eltekintett.
- [56] 5. Az Alkotmánybíróság határozata Magyar Közlönyben történő közzétételének elrendelése az Abtv. 44. § (1) bekezdése második mondatán alapul.

Budapest, 2023. június 6.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [57] A határozat rendelkező részét a következő két eltéréssel támogattam a többségi indokoláshoz képest.

- [58] 1. A bírói döntések (Abtv. 27. §-a szerinti panasz) megsemmisítésének elégséges indokát véleményem szerint az adja a tárgyi ügyben, hogy az eljáró bíróságok olyan tartalommal értelmezték és alkalmazták az irányadó jogot, amely sérti az indítványozó hatékony jogorvoslathoz való jogát [Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdés].
- [59] Ehhez képest egyfelől szükségtelen a megsemmisítést arra is alapítani, hogy a végzések ellentétesek a tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés], másfelől nem is értek egyet ezzel. A *contra constitutionem* érvelés a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog tartalmához kapcsolódik. Ennek sérelme egy másik alapjog (jelen esetben a jogorvoslathoz való jog) megsértésére nem alapítható, a két alapjog ebben az értelemben nem forr össze. Másképpen megfogalmazva: ha az indítványozó jogorvoslathoz való joga alaptörvény-ellenesen korlátozott volt, az nem jelenti egyben azt is, hogy a bírósági eljárás más szempontok szerint ne lett volna fair, méltányos és kiegyensúlyozott. A tisztességes bírósági eljáráshoz való jog az eddigi gyakorlat szerint ugyanis egy önálló alapjog, jóllehet számos eljárási természetű alapjoggal szoros kapcsolatban áll. Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatából – véleményem szerint – nem következik, hogy valamely alapjog megsértése automatikusan megalapozná a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét is.
- [60] Ezenfelül szükséges utalnom arra, hogy az Alkotmánybíróság *contra constitutionem* bírói jogértelmezéssel kapcsolatos gyakorlatával továbbra sem tudok azonosulni. Ahogy arra már több alkalommal utaltam, önmagában a téves jogértelmezés nem hozható kapcsolatba az eljárás fair, méltányos, kiegyensúlyozott, „tisztességes” jellegével [lásd legutóbb: 26/2022. (XI. 3.) AB határozat, Indokolás [34]].
- [61] 2. Az indítványozó több törvényi szabályt is sérelmezett [Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti panasz]. A vonatkozó alkotmányjogi panaszt az Alkotmánybíróság elutasította a jelen határozat rendelkező részének 2. pontja szerint. Eszerint az Alkotmánybíróság ezen törvényi szakaszok tekintetében is érdemi, *erga omnes* hatályú döntést hozott, amely – az Abtv. 31. § (1) bekezdése szerinti feltételek teljesülése esetén – *res iudicata* hatást fejt ki. A többségi határozat azonban – véleményem szerint – adós maradt e döntés elutasításának indokaival.

Budapest, 2023. június 6.

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1922/2019.
Megjelent a Magyar Közlöny 2023. évi 88. számában.

